

א. **ניטלת באומד** [ללא חישוב מדויק], כלומר: אחד מחמשים שאמרו חכמים להפריש תרומה, הרי היא ניטלת במאומד, היות ואם טעה בחשבון אין כאן איסור מן התורה, שהרי אפילו חיטה אחת פוטרת את הכרי מן התורה.⁽¹⁾

ב. וניטלת **במחשבה**, שאם רצה נותן עיניו בצד זה ועושהו תרומה, ואוכל בצד אחר, ומשום שנאמר "ונחשב".

כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה.⁽²⁾

ג. וכשב שיש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומה גדולה, כך יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר.

מתניתין:

המניח פירות טבלים בביתו, כדי להיות מפריש עליהן [על סמך פירות אלון] תרומה ומעשרות, כלומר: סומך הוא על הפירות שיש לו בביתו, כדי לאכול טבלים אחרים

ומשינין: אין, אכן יש רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר – כי ברייתא זו **אבא אלעזר בן גמלא היא!**

דתניא: אבא אלעזר בן גמלא אומר:

כתיב: "ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם, כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר [ראשון] אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם, והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר [והיא תרומת מעשר]. ונחשב לכם תרומתכם [תרומת מעשר שלכם אסורה לזרים וטמאים, וחייבין עליה מיתה וחומש], כדגן מן הגורן [כתרומה גדולה שנקראת ראשית דגן מן הגורן], וכמלאה מן היקב [כתרומת תירוש ויצהר הניטלת מן היקבים]"⁽¹⁰⁾

לא-א **בשתי תרומות הכתוב מדבר: אחת תרומה גדולה** ["כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב"], **ואחת תרומת מעשר** ["ונחשב לכם תרומתכם"]; והקישם הכתוב זה לזה, כדי ללמד:

כשב שתרומה גדולה:

שלא יטול פחות, הרי הוא נוטל בעין יפה.

2. א. כתב רש"י: "ובמחשבה: נותן עיניו בצד זה לשם תרומה, ואוכל בצד זה ואף על פי שלא הפריש"; וביארו התוספות את דבריו, ששני דינים נלמדים מ"ונחשב":

האחד: תרומה ניטלת במחשבה, ואין צריך דיבור.

השני: אין צריך הפרשה.

והתוספות חלקו על דבריו, והם סוברים, שאכן נלמד מ"ונחשב" שאין צריך דיבור, אבל הפרשה אינה מעכבת אף בשאר המעשרות שלא נאמר בהם "ונחשב", וכמו שהוכיחו.

עליו, ואילו התוספות כתבו ד"מצוה עליה רמיא"; ובפשוטו, אין להוכיח מרש"י כשיטת הסוברים שמצות הפרשת תרומות ומעשרות אינה מצוה חיובית, אלא אם כן רוצה לאכול מן הטבל; ומשום דשאני הכא שהנידון הוא על מעשר שאינו שלו אלא של הלויים, ובזה סבירא ליה לרש"י, שודאי אין המצוה מוטלת על ישראל להפריש ממנו תרומת מעשר, וראה "אילת השחר".

10. הכתוב נתבאר על פי רש"י בחומש.

1. נתבאר על פי רש"י; ובתוספות מבואר שמצוה ליטול מאומד, כי מתוך שירא לצמצם

את המעשר שני צריך להפריש מהם (5) או לחללם; ובגמרא נחלקו בפירוש "מעט לעת".

דברי רבי אלעזר בן שמוע. (6)

רבי יהודה אומר:

בשלושה פרקים [זמנים] בודקין את היין — שהניחו כדי להיות מפריש עליו — אם החמיץ, ושוב אין ראוי לתרום ממנו על יין, שאין תורמין מן החומץ על יין, ומשום שבזמנים אלו דרכו של היין להתקלקל. (7)

שיש לו, ואומר: הרי תרומתן או מעשרותיהן של טבלים אלו בפירות שהקציתי בביתי לך, וכך עושה הוא תמיד. (3)

וכן המניח מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני ולחללו על אותן מעות.

הרי זה מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין, ולא אבדו. (4)

ואם הלך לבודקן ומצאן שאבדו:

הרי זה חושש למפרע מעת לעת שמא כבר אבדו, ואם עדיין לא אכל את הטבלים או

"ואינו חושש שמא הרקיבה התבואה, ושמא החמיץ היין, ושמא החלידו מעות". ומלשון זה של התוספתא נסתר מה שרצה לומר ב"תפארת יעקב" [בד"ה בתוס' בד"ה המניח], שמשנתנו עוסקת דוקא במעשר פירות שאינו אלא מדרבנן.

5. כן כתב רש"י; וב"תוספות יום טוב" דקדק מלשון הרמב"ם, שאפילו אם כבר אכל את הטבלים, צריך הוא להפריש תרומות ומעשרות, ראה שם, וברש"ש.

6. פשטות לשון המשנה: "דברי רבי אלעזר בן שמוע, רבי יהודה אומר" משמע שנחלקו, ולתנא קמא כשם שאינו חושש שמא נאבדו, כך אינו חושש שמא החמיץ, ומדברי התוספתא שהובאו לעיל בהערה 4 מוכח כן; אבל הרמב"ם הביא הן את דינו של רבי אלעזר [תרומות ה כו], והן את דינו של רבי יהודה [שם הלכה כה], וכתב שם ה"כסף משנה": "ואף על גב דרבי יהודה קתני לה, משמע לרבינו דליכא מאן דפליג עליה".

7. מהר"י קורקוס תרומות ה כה.

ב. כתב רש"י, שאין תרומת מעשר נלמדת מתרומה גדולה בהיקש לענין מחשבה, שהרי מקור הדין שתרומה ניטלת במחשבה הוא מפסוק זה שנאמר בו "ונחשב", ואם כן אף תרומת מעשר נלמדת מפסוק זה בלי היקש, ולא נזכר ההיקש אלא לענין אומד.

3. כתבו התוספות: "בערבי שבתות וימים טובים איירי, דשרי שלא מן המוקף"; ומיהו לשון רש"י "וכן עושה תמיד" לא משמע כן.

ובפשוטו, בהכרח אי אפשר לפרש כן לשיטת רש"י [לעיל ל ב ד"ה מוקף], הסובר שטעם דין שלא מן המוקף הוא משום החשש שמא אינם קיימים, שהרי לפי זה אם תמצי לומר שמשנתנו בערב שבת, אם כן נמצא שעיקר דין משנתנו הוא שבערב שבת סומך עליהן שהם קיימים, ועיקר חסר מן הספר; וראה "תפארת יעקב" בד"ה בתוס' בד"ה המניח, וראה בהערה הבאה. ולשון הרמב"ם [תרומות ה כו]: "המניח פירות להיות מפריש עליהן עד שיעשו תרומה, אף על פי שאין מפרישין לכתחלה אלא מן המוקף, אם הפריש הרי הן בחזקת קיימין".

4. לשון התוספתא גיטין [פרק ג הלכה ד] הוא: